

Spanje en ik

Maarten van Thiel

Spanje en ik

Maarten van Thiel

Vormgeving Femke Coudyzer
Omslag Maarten van Thiel

Uitgeverij ViesLekker,
Zuidhorn, 2020

Kerkhof

Een dorpje op een berg in de Pyreneeën, in het jaar 965 gebouwd als vesting. Ik woonde er al twee jaar, toen ik op een dag naar huis reed en zo langs het kerkhof kwam. En toen realiseerde ik me ineens dat ik daar nooit geweest was. Ondanks dat een flink deel van de bevolking bejaard was, viel er in die twee jaar geen enkele dode. Een gezond klimaat, zo op bijna 1000 meter hoog.

Hoe dan ook, ik nam mij voor het kerkhof te bezoeken. Dat nu bleek een probleem; vrij snel kwam ik te weten waarom. Je komt in die streken nooit op een kerkhof, zelfs niet bij een begrafenis. Die kennis deed ik op toen er slechts enkele dagen na mijn voornemen het kerkhof te bezoeken iemand overleed. Het hek was toen trouwens van de dam, want in de dagen daarop overleden er nog drie.

De eerste was de oudste van het dorp. Ik kende hem niet, maar had hem wel af en toe gezien, althans zijn hoofd, somber onder een grote zwarte alpinopet naar buiten kijkend door een erg klein raampje. Er klepte uren lang en uiterst traag en in een vreemd ritme een gebarsten klokje. Iedereen, werkelijk het hele dorp kwam naar de kerk. Familie uit de stad komt met een gehuurde bus, wat een hoop georganiseer is want het lijkt moet liefst dezelfde dag de grond in, of anders de volgende ochtend.

Toen de plechtigheid was afgelopen werd de kist vóór de kerk gezet, de priester gooide er een hand zand over en iedereen ging naar huis. De overledene was 'begraven'. Nog niet helemaal natuurlijk; de verdere afwikkeling gebeurde door twee jongere familieleden. Die hijsen de kist op een aanhanger achter een tractor en rijden naar het kerkhof, de tweede persoon gezeten op de kist. Ik vroeg of ik mee mocht, hetgeen verbazing wekte. Ik zeg: "Ik wou het gewoon eens zien." - "Kom dan maar naast me zitten." Onderweg vroeg het familielid: "Waarom ben je niet gaan kijken toen de vader van De Pens begraven werd?" Ik wist van niets, maar ik was eerder maanden weg geweest en men had mij niets verteld, waarschijnlijk omdat ik met De Pens, 'Panchote', ruzie had. Zo is men in die streken.

Het hek van het kerkhof stond open. De grafversieringen bestonden uit wat het beste vergeleken kan worden met hoofd- en voeteindes van ouderwetse ijzeren ledikanten; het was of er een rommelige slaapzaal half de grond was ingezakt. Het uitzicht was er fraai, de wind guur en de grond stijf bevroren. Er bleken twee kuilen gegraven te zijn, of beter: gehakt. Dat was, zo legde men mij uit, omdat de doodgraver vanuit de stad moest komen en zich zo één reis bespaarde. Met touwen werd de kist in het graf gelaten. Daarmee hadden de familieleden, twee kleinzoons zo wist ik ondertussen, weinig ervaring; je hoorde het lijk tegen de wand van de kist slaan. Met spitten hadden ze meer ervaring en toen de kuil dicht was, stampten ze de grond kundig aan tegen het inklinken. "Y`está"; Zo.

Drie dagen later zaten we weer in de kerk. Deze keer was het mijn naamgenoot, 57 jaar oud. Bij hem was maanden eerder kanker geconstateerd en daaraan was niets meer te doen geweest. Men gaf hem nog ongeveer een maand. Na enkele maanden was hij nog maar eens naar het ziekenhuis gegaan om daar te horen: “Als u nu eerder gekomen was...”

Een paar dagen later was het de beurt aan de bakker. Aangezien er slechts één jongere man in de familie was, de smid, vroeg deze mij hem te helpen. Ja, want ik had toch ervaring? Ik dacht: “ik word nog doodgraver.” Maar ervaring had ik niet en weer hoorde ik het lijk tegen de kist slaan. Weer waren er twee kuilen gegraven. De kuil van de bakker dicht spittend schoot mijn gemoed vol, want ik had een haat-liefde verhouding met hem. Hij had maar één oog en zag daarmee ook nog slecht. Gaf ik hem geld dan legde hij dat ene oog zowat tussen de munten in zijn handpalm. Bij anderen deed hij dat niet en dat beviel mij niet. Maar ja, ik was buitenlander. Kwam ik hem elders dan in de bakkerij tegen, dan hadden wij een prettige relatie, alhoewel zich enkele weken voor zijn dood een aanvaring had voorgedaan. Een huis dat aan de bakkerij grensde, had hij verkocht aan een Duitser, en hij zou een deur tussen beide panden laten dicht metselen. De Duitser had mij verzocht een en ander te controleren. Dat nu beviel de bakker niet. In het smalle steegje voor de bakkerij schold hij mij langdurig achterna.

Na ons werk, in de keuken bij de smid, dronken we een borrel. “Het begint hier nou echt op een bejaardentehuis te lijken”, zei hij. Aan de muur hing een vergeelde foto met -nu bejaarde- dorpsbewoners.

We vroegen ons af wie de volgende zou zijn. De vrouw van de smid hield het op de gepensioneerde gemeenteontvanger; “Die met die scheve kop”, zei ze, op de foto wijzend. “Zo is-tie geboren en zo zaldie sterven. Mot je nog `n borrel?”

In de tweede of beter vierde kuil kwam, weer enkele dagen later, de eigenaar van de dorpskroeg. Je zag hem altijd vanuit het café, via een raampje in de keuken aan tafel zitten, een enorm hoofd onder een enorme alpinopet. Hij speelde daar kaart met zijn vrouw, althans, aangezien hij al jaren dement was, speelde zijn vrouw ook voor hem, aanwijzingen verstrekkend in de trant van “Kijk, en dan doe jij natuurlijk dat.” Hij bezag een en ander roerloos en zonder enige uitdrukking. Afen toe, als er veel lawaai was in de kroeg, kon hij nog wel eens dreigende taal uitslaan. Een keer kwam hij het café ingeschuifeld met een sterk verroest dubbelloops pistooltje op zijn sloffen gericht. “Ik schiet jullie allemaal kapot!” -”Ja hoor vader; kom, naar bed.”

Aangezien ik met zijn familie goed bevriend was, werd ik uitgenodigd om het lijk te komen bezichtigen. Hij lag in zijn trouwpak (“We hebben het van achteren open moeten knippen”) op een lage duistere zolder in zijn kist onder een glasplaat, uiterst bleek en dood te wezen. Voor het eerst zag ik hem zonder alpinopet.

In zijn jeugd had hij behalve de kroeg ook een bakkerij gehad, waarvan hij de rechten ooit had verkocht aan die overleden bakker. Om redenen die ik nooit precies heb begrepen was die transactie de aanleiding voor een levenslange vete tussen beiden. Nu lagen ze naast elkaar.

Roodleren bank

Ik zag in de krant dat op de tv de voormalige spektakelfilm Taras Bulba zou worden vertoond en ook Der Zauberberg. Ik keek natuurlijk naar Der Zauberberg maar mijn gedachten bleven bij Taras Bulba. Niet vanwege Yul Brynner en ook niet vanwege Tony Curtis, maar vanwege een van diens exen, Cristine Kaufmann.

Ik woonde in een Spaans dorpje boven op een berg; een kerk annex kasteeltje met allemaal heel oude pandjes eromheen. Daarin woonden met muilieren in de bergen rondploeterende en 's avonds in de kroeg zich bezattende en ruziemakende autochtonen, in het zwart geklede kleine vrouwtjes die kletsend van winkeltje tot winkeltje gingen, één allochtoon (ik dus) en een handjevol buitenlanders die er af en toe in hun voor nop aangeschafte huisje vakantie kwam vieren.

Een van die buitenlanders was een vrij bekende modiefotograaf, Günther Kaufmann. U voelt het aankomen, maar wacht. Die Kaufmann deed ook wel eens iets beroepsmatig in dat dorp. Zoals de keer dat hij er arriveerde met zo'n zilveren Mercedes terreinwagen om daarover een fotoreportage te maken. Om het mes aan twee kanten te laten snijden figureerde daarin zijn zus Cristine, wier ster enigszins aan het dalen was. Misschien dat haar optreden kon helpen tegen verder verval, zo legde Kaufmann mij geduldig uit. Kaufmann was zijn huis aan het verbouwen en vroeg mij zijn zus te huisvesten. Geen probleem; ik heb vijf verdiepingen.

Cristine arriveerde, een fors verloederde en gestucte taart. Ze was vergezeld van twee dochters; één van rond de twaalf en pappig en één van rond de zestien en al aardig op weg er ook verloederd uit te zien. Die tweede was een kind van Tony Curtis en Janet Leigh, mocht het u interesseren. Ik heb, nu even ter zake, nog nooit van mijn leven twee zulke ongelofelijke kwallen meegemaakt, en moeder mocht er ook wezen. Twee dagen heb ik me verbeterd. Details kan ik niet geven, want ik heb het verdrongen. Maar de derde dag herinner ik me nog wel. Ik liep zelf in mijn eigen huis mijn eigen trap af, kwam langs een van die kwallen en hoorde die aan haar moeder vragen "Who's that farmer walking 'round our house?" Ik heb toen zonder enig nadenken een fraai gesmede antieke pook uit de haard getrokken en de hele familie het pand uitgeslagen. Ik denk daar, zoals ook nu, nog regelmatig over na. Zo ben ik niet. Maar ja. Maar toch.

Een en ander overdenkend schoot me nog wat te binnen. Er was nóg een opmerkelijke buitenlander met een vakantiewoning in dat dorp, John Salvi. Je vond hem dikwijls in de kroeg, in de lorum, in een korte broek, echt erg Engels en met één behaarde kloot uit een broekspijp hangend. Zie over hem het voorwoord van het Penguin Book of Wines onder 'his son John'. Een oudere editie waarschijnlijk, want hij was bezig het er uit te krijgen. "I have a Jewish lawyer".

Wat ik me ook herinnerde is aardiger. Kaufmann organiseerde voor de Diners Club in dat dorp een schildercursus onder leiding van ene Fuchs. Niet Rudi maar een erg oude erg langharige Weense picturale kabbalist, die het verbaasde dat het dertienjarige zusje van mijn schoonmaakster niet voor geld te bezitten was.

Ten behoeve van de cursus had men gezorgd voor een naaktmodel, een heel mooie blonde meid van een jaar of 18. Ongelooflijk mooi van binnen en van buiten zeg maar, want ik heb haar naakt op mijn eigen roodleren bank zien liggen. Als model dan, want ik had een grote kamer waar de hele schilderclub in paste. Na het poseren kleepte ze zich weer aan en verklaarde graag met mij naar de markt te willen gaan in de naburige stad. De hele bevolking liep haar daar aan te gapen.

Jaren later zag ik die meid weer terug. In een glossy tijdschrift. Ik heb het hele verhaal toen in een kroeg verteld, De Jutter, want ik was enkele dagen op Texel. Ik werd niet geloofd. Daarom vertel ik het allemaal nog maar eens. In dat café wist iedereen direct wie ik bedoelde. Dat lange Duitse heel bekende fotomodel. Maar nou kan ik weer niet op haar naam komen. Tegenwoordig is ze niet meer zo blond.

Lago Barasona

Een mooi stuwmeer in het noorden van de provincie Huesca, daar waar de Pyreneeën beginnen, midden in Noord-Spanje. Naast dat meer was een Nederlander een hotel aan het bouwen. Ik zou daar chef worden, en zolang het niet open was, werkte ik mee. Metselen, amandelbomen snoeien, schilderen... Het terrein valt onder de gemeente La Puebla de Castro, en in dat dorp staat een heel hoge ranke watertoren. Die was nog door Franco gebouwd en dus zei ik, Jakarta indachtig: “Franco’s laatste erectie”. Dat vonden ze erg leuk.

Ik had in dat dorp een bankrekening geopend, en dat kon enkel met een spaarbankboekje. Maar daar was toch de vooruitgang ingeslopen, want verdomd, in dat boekje zat een magneetstrip, en wilde je geld opnemen dan moest je dat boekje openvouwen bij de laatste bedrukte pagina en het in een apparaat steken. Dan kreeg je je geld, en dan werd erin gedrukt hoeveel je had opgenomen. Die bank heet trouwens De Kist van Sparen van de Onbevekte.

Vlakbij dat hotel was een truckerscafé, gerund door erg aardige mensen. Ik ben goed bevriend met ze geworden. Ooit zat ik er op het terrasje na mijn werk, nogal sjofel en viezig gekleed; kwamen er Belgen naast me zitten, ongetwijfeld afkomstig van de camping naast het hotel. Ik sla de krant open, zegt die Belg “Oem kaan leize”. Ik zeg “Jawel, dus als u ooit een brief krijgt, dan komt u maar naar mij!”.

Ik liep er op lokale Romeinsachtige schoenen, zo'n lapje over je tenen, onder je voet doorlopend tot eentje achter je hak, en dan van die zigzag touwtjes naar boven. Ik keek altijd naar de voeten van boeren, naar hoe die touwtjes zaten dan. Iedereen had zijn eigen systeem. Op de onderkant van de zool van mijn eerste paar stond "druk op de weg 2 op het veld 1,5". Later schoot het me te binnen dat die zool natuurlijk van tractorband was gemaakt. Ik kocht die schoenen bij de Boerenbond, alwaar ook strohoeden, en cognac voor drie euro de liter. Van die schoenen had je twee uitvoeringen, de ene wat chiquer. "Maar ze zijn duurder dan 500 peseta's hoor. Ze zijn, even rekenen, 506 peseta's." -"O daar zit dus BTW op". "Goh, ja, hoe weet u dat?"

Maar goed. Dat hotel is niks geworden. Dat ging failliet toen het klaar was, omdat niemand water en elektriciteit wilde aansluiten (dat kwam tot dan toe uit de camping) wegens openstaande schulden. Dat moest een erkend installateur doen, en die verdomden het. De eigenaar van de camping heeft het voor nop overgenomen, en je kunt je afvragen of hij niet achter die weigeringen zat...

Hoe dan ook, die hotelbouwer en zijn vrouw, die gingen elke avond sm'en, achter een groot raam op de eerste verdieping, hun woonkamer. Zonder de gordijnen te sluiten. En dan stond het halve dorp op een heuveltje toe te kijken.

Kerkhof	5
Spanje	9
Lamsvet	12
Huis	16
Herder	20
Telefoon	24
Roodleren bank	26
Italiaan	29
Terugblik	32
Herinneringen	35
Pla	38
Teruel	41
Dorps	44
Huesca	47
Gladiolen	49
Nog wat herinneringen	51
Migas	54
Lago Barasona	56
Vroeger	58
Politie	62
Processie	65